

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

XXXII - XXXIII

A C A D E M I A S C I E N T I A R U M
E T L I T T E R A R U M P O L O N A
I N S T I T U T U M H I S T O R I C U M

COMMENTATIONES

XXXII - XXXIII

WARSZAWA — POZNAŃ 1990
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

P O L S K A A K A D E M I A N A U K
I N S T Y T U T H I S T O R I I

STUDIA
ŽRÓDŁOZNAWCZE
XXXII-XXXIII

WARSZAWA — POZNAŃ 1990
PAŃSTOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

KOMITET REDAKCYJNY

*Aleksander Gieysztor (redaktor naczelny), Maria Koczerska,
Stefan Krzysztof Kuczyński, Brygida Kürbis, Gerard Labuda,
Józef Szymański, Ryszard Walczak (sekretarz),
Danuta Zydorek (zast. sekretarza)*

Adres Redakcji:

Redaktor Naczelny

Plac Zamkowy 4, 00-277 Warszawa
tel. 38-48-92 (Zamek Królewski)

Adres dla korespondencji

ul. Zwierzyniecka 20/Ip., 60-814 Poznań
tel. 480-901 w. 4 (Instytut Historii PAN)

Wydawnictwo ciągle poświęcone naukom pomocniczym historii
oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom XXXII - XXXIII
przygotowany w latach 1986 - 1988

PRINTED IN POLAND

ISBN 83-01-10113-X
ISSN 0081-7147

Na okładce:

Inicjał T wprowadzony przez Thietmara, biskupa merseburskiego (1009 - 1018) do sakramenterza z Nekrologiem katedralnym. Merseburg, Domstiftsbibliothek, Codex 129, fol. 38'.

SPIS RZECZY • TABLE DES MATIÈRES

Ryszard Walczak (21 XI 1931 - 9 XI 1989)	1
--	---

Artykuły i rozprawy * Articles et études

Joachim Wollasch, O wartości źródłowej nekrologów średniowiecznych	7
Wykaz ważniejszych publikacji (edycji i opracowań)	15
Krzysztof Skupiński, Dokumenty osób prywatnych w ziemiach krakowskiej i sandomierskiej w latach 1190 - 1449.	
Bezmiar czy margines?	17
Chartes privées dans les territoires de Cracovie et Sandomirie 1190 - 1449	33
Idzi Panic, Lista świadków w polskich dokumentach z wieku XIII na przykładzie kancelarii księcia wielkopolskiego Przemysła I (1239 - 1257)	35
La liste de témoins dans les chartes polonaises du XIII ^e siècle: exemple des actes de Przemysł I ^e duc de Grande-Pologne	45
Tomasz Jurek, Studia nad dokumentami księcia głogowskiego Henryka I (III)	47
Die Urkunden Herzog Heinrichs I. (III.) von Glogau (Głogów) 1273 - 1309	55
Jerzy Wyrozumski, Horyzont polityczny Janka z Czarnkowa	57
L'horizon politique de Jean de Czarnków	64
Kazimierz Jasiński, Małżeństwa i koligacje polityczne Kazimierza Wielkiego	67
Mariages et alliances politiques de Casimir le Grand	76
Przemysław Mrozowski, Polskie tablice erckeyjne z wieków XIV i XV	77
Tables de fondation en Pologne au XIV ^e et XV ^e siècles	112
Adam Heymowski, Herby polskie w paryskim Armorial Bellenville	113
Les blasons polonais dans l'Armorial Bellenville	126
Józef Szymański, Nicznane źródło heraldyki polskiej z XVI wieku	129
Une source inconnue de l'héraldique polonaise du XVI ^e siècle	141
Wanda Gawłowska, Polskie przekłady powieści o Aleksandrze Wielkim w XVI wieku	143
Les traductions polonaises du «Récit d'Alexandre» au XVI ^e siècle	152

Dyskusje i przeglądy * Discussions et revues

Jan Sulowski, Collectanea Bathorea. Misja króla Stefana do archiwów watykańskich i jej rezultaty	153
Collectanea Bathorea. La mission du roi Etienne Báthory aux Archives du Vatican et ses résultats	166

Miscellanea

Konstanty K. Jaźdżewski, Niezwykła miniatura w iniciale graduatu cystersów kamienieckich I F 412 ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu	167
Eine ungewöhnliche Initialminiatur im Graduale der Kamener Zisterzienser I F 412 in den Sammlungen der Universitätsbibliothek Wrocław	169
Błażej Śliwiński, Pierwszy przywilej rycerski księcia Mściwoja II. Krytyka autentyczności dokumentu z roku 1266 dla Ścibora z Gacek	171
Das erste Ritterprivilegium des Fürsten Mestwin (Mściwój) II. Die Authentizitätskritik der Urkunde für Komes Stiborius (Ścibor) von Gacki vom Jahre 1266	182

Joachim Zdrenka, Dokument margrabiów brandenburskich dla Pełczyc (Bernstein) z roku 1298	183
Die Urkunde der Markgrafen von Brandenburg für die Stadt Bernstein/Pełczyce aus dem Jahre 1298	186
Edward Rymar, Zmiana datacji pierwszego dokumentu margrabiów brandenburskich dla cystersów z Bukowa w 1306 r.	189
Eine Daten-Korrektur der ersten Urkunde der brandenburgischen Markgrafen für die Zisterzienser zu Buckow vom Jahre 1306	196

Artykuły recenzyjne i recenzje * Articles critiques et comptes rendus

Osmianista Richard F. Kreutel (1916 - 1981) i jego biblioteka dziejopisarzy osmańskich [Osmanische Geschichtsschreiber. Hrsg. v. R. F. Kreutel. Bd. I - X, Graz-Wien-Köln 1955 - 1971; NF Bd. I - II, 1982 - 1987] (Zygmunt Abrahamowicz)	197
Zbiór źródeł do dziejów Krymu i krajów ościennych z archiwum seraju Topkapy w Stambule [Le Khanat de Crimée dans les Archives du Musée du Palais de Topkapi présenté par A. Bennigsen, P. N. Boratav, D. Desaive. Ch. Lemercier-Quelquejay, Paris - La Haye [1978] (Zygmunt Abrahamowicz)]	204
O właściwą interpretację programu heraldycznych zworników w katedrze gnieźnieńskiej [J. Łojsko, Idea fundacji katedry gnieźnieńskiej w świetle analizy heraldycznej rzeźby architektonicznej, w: Gniezno - Studia i Materiały Historyczne, I, Warszawa-Poznań 1984] (Zygmunt Świechowski)	211
Bibliographie zur Heraldik. Schrifttum Deutschlands und Österreichs bis 1980, bearb. v. E. Henning u. G. Jochums, Köln-Wien 1984 (Jerzy Łojsko)	214
Kojiki czyli Księga dawnych wydarzeń. Przekład i przypisy W. Kotański, [Warszawa] 1986 (Mieczysław Jerzy Künstler)	217
G. Rausing, Beowulf, Ynglingatal and the Ynglinga Saga. Fiction or History? Fornvännen 80 (1985) (Maja Jowita Gąssowska)	219
R. Sjöberg, Rex Upsalie och vicarius – Erik den helige och hans ställföreträdare. Något om Erikskulten och den äkta folkungarnas uppror pa 1200-talet, Fornvännen 81 (1986) (Maja Jowita Gąssowska)	220
Średniowieczne żywoty i cuda patronów Polski, tłum. z języka łacińskiego J. Pleziowa, opr. i wstępem op. M. Plezia, Warszawa 1987 (Wiesław Sieradzan)	222
B. И. Охотникова, Повесть о Довмонте. Исследования и тексты. Ленинград 1985 (Tadeusz Wasilewski)	223
Ecos Rosenroman. Ein Kolloquium. Hrsg. v. A. Haerckamp u. A. Heit, München 1987; J. Petersohn, Ecos Echo – ein „Anstoss“ für Mittelalterhistoriker? Geschichte in Wissenschaft und Unterricht 37 (1986) (Jerzy Strzelczyk)	225
M. А. Усманов, Жалованые акты Джучиева Улуса XIV - XVI вв. Казань 1979 (Jan Słowiński)	226
O. Mazal, Paläographie und Paläotypie. Zur Geschichte der Schrift im Zeitalter der Inkunabeln, Stuttgart 1984 (Jan Słowiński)	228
A. Thulin, Vår vikingatidens ryssar (fry. rus') franker? Några reflektioner i anledning av Omeljan Pritsaks „The Origin of Rus“, Fornvännen 80 (1985) (Maja Jowita Gąssowska)	229
L. Moszyński, Staropolskie odimperatywne nazwy heraldyczne, w: Nazwy własne a wyrazy pospolite w języku i tekście, Opole 1986 (Józef Szymański)	231
J. Stipićić, Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi. Latinska paleografija, opća diplomatička, kronologija, rječnik kratica. Zagreb 1985 (Jan Leśny)	233
Profile nauki o książce, pod red. J. Pomorskiego, Lublin 1988 (Krzysztof Skupieński)	234
M.-M. Gauthier, Emaux meridionaux. Catalogue international de l'Oeuvre de Limoges, t. I, L'époque romane, Paris 1987 (Barbara Frey-Stec)	235
J. Kuczyńska, Średniowieczne chrzcielnice kamienne w Polsce. Katalog. Lublin 1984 (Józef Szymański)	238
K. Mosingiewicz, Chorągwie rodowe i ich dowódcy w bitwie pod Grunwaldem, w: Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego, pod red. A. Czachrowskiego, Ordines militares II, Toruń 1984 (Jerzy Łojsko)	240

Zapiski krytyczne i sprawozdania * Notes critiques

Leibniz-Bibliographie. Die Literatur über Leibniz bis 1980 [Zweite, neu bearb. Auflage]. Begründet v. K. Müller. Hrsg. v. A. Heinekamp. Frankfurt am Main 1984 (J. Os.)	243
Altpreußische Geschlechterkunde. Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreussen Jg. 1 (1927) – 16/17 (1942-43). Unveränderter Nachdruck der Ausgaben 1927 - 1942/43 in vier Bänden, Bd. 1 - 4, Hamburg 1987 (Raf. W.)	243
R. Olesch, Thesaurus linguac dravaenopolabicae, t. I - IV, Köln-Wien 1983 - 1987 (J. Strz.)	245
Polish Genealogical Society Newsletter 1/1 (1979) - 7/1 (1985) (S. K. K.)	245
A. Esch, Zeitalter und Menschenalter. Die Perspektiven historischer Periodisierung, Historische Zeitschrift 239 (1984) (Al. St.)	246
E. Breisach, Historiography – Ancient, Medieval and Modern, Chicago 1983 (A. Sch.)	246
H. Rahner, Kościół i państwo w wczesnym chrześcijaństwie. Przel. M. Radożycka, J. Radożycki. Warszawa 1986 (A. Sch.)	247

D. Boutet, Les chansons de geste et l'affermissement du pouvoir royal (1100 - 1250), Annales – Economies, Sociétés, Civilisations 37 (1982); C. Kaiser, Les cours souveraines au XVI ^e siècle: morale et Contre-Réforme, ibidem; S. Hanley Madden, L'idéologie constitutionnelle en France: Le Lit de Justice, ibidem (M. Mas.)	248
Renaissance and Renewal in the Twelfth Century, ed. by R. L. Benson, Oxford 1982 [reprint 1985] (S. Mik.)	249
R. Dales, Robert Grosseteste's Place in Medieval Discussion on the Eternity of the World, Speculum 61 (1986) (R. Lodi)	250
Beiträge zur Bildung der französischen Nation im Früh- und Hochmittelalter. Hrsg. v. H. Beumann, Sigmaringen 1983 (J. Strz.)	250
Werkstatt des Historikers der mittelalterlichen Ritterorden Quellenkundliche Probleme und Forschungsmethoden, hrsg. v. Z. H. Nowak. Ordines militares, Colloquia Torunensia Historica IV, Toruń 1987 (M. St.)	251
W. Siemann, Ideenschmuggel. Probleme der Meinungskontrolle und das Los deutscher Zensoren im 19. Jahrhundert, Historische Zeitschrift 245 (1987) (J. Strz.)	252
Kazimierz Stronczyński. Numizmatyk, sfragistyka i inwentaryzator zabytków, Łódź 1986 (B. Pasz.)	253
A.-D. von den Brincken, Islam und Oriens Christianus in den Schriften des Kölner Domscholasters Oliver († 1227), w: Orientalische Kultur und europäisches Mittelalter, Berlin [-West] – New York 1985 (J. Strz.)	254
C. S. F. Burnett, An apocryphal letter from the Arabic philosopher al-Kindi to Theodore, Fredick II's astrologer, concerning Gog and Magog, the Enclosed Nations, and the scourge of the Mongols Viator – Medieval and Renaissance Studies 15 (1984) (J. Strz.)	255
Odorichus de rebus incognitis. Odorico da Pordenone nella prima edizione a stampa del 1513. A cura di L. Monaco, G. C. Testa, Pordenone 1986 (J. Strz.)	256
Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis, Novum Supplementum, ed. H. Fros, Bruxelles 1986 (M. Pl.)	256
Jan Tauler, Kazania. Przeł. i opr. W. Szymona OP, Poznań 1985 (St. Kw.)	257
W. Wydra, W. R. Rzepka, Chrestomathia staropolska. Teksty do roku 1543. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1984 (Wl. K.)	258
J. Huth, Ein Wort zur Echtheit der Stiftungsurkunde für das Bistum Havelberg vom 9. Mai 946, Herbergen der Christenheit 15 (1985-1986) (J. Strz.)	259
D. Jasper, Das Papstwahldekret von 1059. Überlieferung und Textgestalt. Sigmaringen 1986 (A. Jez.)	259
Libri rationum Camerae Bonifatii papae VIII (Archivum Secretum Vaticanum, Collect 446 necnon Intr. et ex. 5), ed. T. Schmidt, Città del Vaticano 1984 (K. Sk.)	260
Protokolle des Ministerrates der Ersten Republik. Hrsg. v. I. Ackerl u. R. Neck, Abt. V: 20. Oktober 1926 bis 4. Mai 1929; Bd. 2., Kabinett Dr. Ignaz Seipel: 4. August 1927 bis 4. Mai 1929, Bearb. v. E. Dorner-Brader, Wien 1986 (A. Lep.)	260
É. Carpentier, L'homme, les hommes et la femme. Etude sur le vocabulaire des biographies royales françaises (XI ^e - XIII ^e siècle). Annales – Économies, Sociétés, Civilisations 41 (1986) (E. Szym.)	261
J. Klassen, The Development of the Conjugal Bond in Late Medieval Bohemia, Journal of Medieval History 13 (1987) (M. Ml.)	262
H. Kugler, Die Ebsterfer Weltkarte. Ein europäisches Weltbild im deutschen Mittelalter, Zeitschrift f. deutsches Altertum u. deutsche Literatur 111 (1987) (J. Strz.)	262
L. S. Chekin, Elements of the national method in Gervase of Tilbury's cosmology and geography, Centaurus 28 (1985) (J. Strz.)	263
S. Nimanow, Słowiańskie imię królowej Jadwigi, Analecta Cracoviensis 19 (1987) (Gr. R.)	263
M. Biernacka, T. Dziubecki, H. Graczyk, J. St. Pasierb, Maryja Matka Chrystusa – wprowadzenie ogólne, Niepokalane Poczęcie, Dziecięctwo Maryi, Zwiażowanie, Nawiedzenie; K. S. Moisan, B. Szafraniec, Maryja orędowniczka wiernych – Matka Boska w płaszczu opiekunku, Matka Boska Różańcowa, Matka Boska Szkaplerzna, Matka Boska Pocieszenia, Matka Boska Łaskawa. [Seria:] Ikonografia nowożytnej sztuki kościelnej w Polsce, pod red. J. St. Pasierba, Nowy Testament, t. I - II, Warszawa 1987 (Prz. M.)	264
M. Pastoureau, Figures et couleurs. Etude sur la symbolique et la sensibilité médiévales, Paris 1986 (S. K. K.)	265
Die Wappen und Siegel der deutschen Städte, Flecken und Dörfer. Nach amtlichen und archivalischen Quellen bearb. v. O. Hupp, Bd. I, Königreich Preussen, H. 1: Ostpreussen, Westpreussen, Brandenburg; H. 2: Pommern, Posen, Schlesien. Bonn 1985 (R. Wol.)	266
W. Szulczewski, Dwa nieznane projekty wystroju Wielkiego Refektarza w zamku malborskim, Rocznik Gdańsk 45/2 (1985) (J. L.)	266

Komunikaty * Communications

Hill Monastic Manuscript Library (Anna D. Jaroszyńska)	269
Joachim Lelewel: księgoznanca, bibliotekarza, bibliografa. Pokłosie międzynarodowej sesji naukowej w 200 rocznicę urodzin 1786-1986. Warszawa 20 - 22 marca 1986. Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Warszawa 1986 (Agnieszka Moczulska)	270
XVIII Międzynarodowy Kongres Genealogii i Heraldyki, Innsbruck 5 - 9 X 1988 r. (Leszek Pudłowski)	270
Międzynarodowa Konferencja na temat heraldyki miejskiej Keszthely, 3 - 5 X 1988 r. (Stefan K. Kuczyński)	271

SPIS ILUSTRACJI • LISTE DES PLANCHES

Ryszard Walczak	1
---------------------------	---

Do art. P. Mrozowskiego:

1. Radłów, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1337	89
2. Wojciechowice, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1362	90
3. Stróżyska, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1378	91
4. Oleśnica, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1406	91
5. Beszowa, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1407	92
6. Sienna, kościół parafialny, tablica erekcyjna, po 1438	93
7. Piotrawin, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1440	94
8. Dębno nad Wartą, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1447	95
9. Chotel Czerwony, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1450	96
10. Bodzentyn, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1452	96
11. Kraków, Bursa Jerozolimska (obecnie Collegium Maius), tablica erekcyjna, 1453	97
12. Gniezno, katedra, kaplica Bożego Ciała, tablica erekcyjna, 1460	98
13. Grocholice-Wszechświęte, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1460	99
14. Będków, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1462	100
15. Drzewica, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1462	101
16. Bnin, kościół parafialny (obecnie zbiory Muzeum Zamkowego w Kórniku), tablica erekcyjna, 1463	101
17. Wiślica, kolegiata, tablica erekcyjna, 1464	102
18. Szczepanów, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1470	103
19. Kraków, Bursa Prawników (obecnie Collegium Maius), tablica erekcyjna, 1471	104
20. Raciborowice, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 1476	105
21. Sandomierz, Dom Mansjonarzy, tablica erekcyjna, 1476	106
22. Jędrzejów, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 147 (9?)	106
23. Skiernewice, kościół parafialny, tablica erekcyjna, 147 (?)	107
24. Kraków, Kolegium Psalterzystów (obecnie Dom Długosza na ul. Kanoniczej) tablica erekcyjna, 1480	108
25. Lubraniec, kościół parafialny, tablica erekcyjna, po 1498	109

Do art. A. Heymowskiego:

1 - 8 Armorial Bellenville, k. 3 ^v , 11 ^v , 34 ^r , 60 ^r , 61 ^r , 61 ^v , 62 ^r , 66 ^r	między s. 120 i s. 121
9 - 15 Armorial Bellenville, k. 67 ^r , 67 ^v , 68 ^r , 68 ^v , 69 ^v , 71 ^r , 72 ^r	między s. 120 i s. 121

Do art. J. Sulowskiego:

1 a-b. Archiwum Watykańskie, Ms. Conc. Trid. v. 71, f. 139 ^r i 139 ^v . List Stefana Batorego do kardynała Giovanni Morone	157
2. Collectanea Bathorea. Karta ochronna pliku pierwszego	162
3. Collectanea Bathorea. Pierwsza strona pierwszego odpisu w zbiorze	164
4. Collectanea Bathorea. Odpis listu Aleksandra IV	165

Do art. K. Kl. Jażdżewskiego:

Inicjal graduła cystersów kamienieckich. Wrocław, Biblioteka Uniwersytecka I F 412, k. 3^r 168

Do art. E. Rymara:

Kopia pierwszego dokumentu margrabów brandenburskich dla cystersów z Bukowa (1306). Archiwum Państwowe w Szczecinie, Zbiór Loepera nr 160 (dawn. 216) k. 134^v 193

Do art. rec. Z. Świechowskiego:

1. Gniezno, katedra, Zwornik sklepienia w obejściu nawy głównej. Herb papieża Urbana VI 212
2. Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, Dypl. Gn. 214. Odcisk pieczęci przy bulli papieża Urbana VI 213
3. Fragment odcisku pieczęci przy bulli Urbana VI 213

Do rec. B. Frey-Stec:

Relikwiarz skrzynkowy. Muzeum Narodowe w Krakowie – Zbiory Czartoryskich, nr inw. XIII - 1176 237

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW LISTE DES COLLABORATEURS

Zygmunt Abrahamowicz, Kraków
Barbara Frey-Stec, Kraków
Wanda Gawłowska, Łódź
Maja Jowita Gąssowska, Warszawa
Aleksander Gieysztor, Warszawa
Adam Heymowski, Stockholm (Szwecja)
Anna D. Jaroszyńska, Lublin
Kazimierz Jasiński, Toruń
Tomasz Jasiński, Poznań
Konstanty Kl. Jażdżewski, Wrocław
A. Jez. Agnieszka Jcziorowska, Warszawa
Tomasz Jurek, Poznań
S. K. K. Stefan Krzysztof Kuczyński, Warszawa
Brygida Kürbis, Poznań
Mieczysław Jerzy Künstler, Warszawa
Wl. K. Władysław Kuraszkiewicz, Poznań
St. K. Stefan Kwiatkowski, Toruń
Jan Leśny, Poznań
A. Lep. Antoni Łepkowski, Warszawa
R. Lod. Robert Łodygowski, Warszawa
J. L. Jerzy Łojko, Poznań
M. Mas. Marcin Masny, Warszawa
S. Mik. Sławomir Mikulski, Warszawa
M. Mł. Martyna Młotkowska, Warszawa
Agnieszka Moculska, Warszawa

Prz. M. Przemysław Mrozowski, Warszawa
J. Os. Janisław Osiągłowski, Poznań
Idzi Panic, Cieszyn
B. Pasz. Borys Paszkiewicz, Warszawa
M. Pl. Marian Płocza, Kraków
Leszek Pudłowski, Warszawa
Gr. R. Grażyna Rutkowska, Poznań
Edward Rymar, Pyrzycy
A. Sch. Artur Schneider, Warszawa
Wiesław Sieradzan, Toruń
K. Sk. Krzysztof Skupieński, Lublin
Jan Śliwiński, Lublin
M. St. Maria Starnawska, Warszawa
J. Strz. Jerzy Strzelczyk, Poznań
Al. St. Aleksander Stec, Warszawa
Jan Sulowski, Warszawa
E. Szym. Elżbieta Szymańska, Warszawa
Józef Szymański, Lublin
Błażej Śliwiński, Gdańsk
Zygmunt Świechowski, Warszawa
Tadeusz Wasilewski, Warszawa
Joachim Wollasch, Münster Westf. (Niemcy)
Raf. W. Rafał Wolski, Olsztyn
Jerzy Wyrozumski, Kraków
Joachim Zdrenka, Marburg/Lahn (Niemcy)